

BARTHA GUSZTÁV

SAJGÁS

Hatodik fejezet

Képzelt oldalakat ír tele sorsának igenlésével egy nősülés előtt álló fitaleMBER, mikor muszájból, nemszeretem leánnyal köti össze az életét.

Valló Péter sem tett másképp. Őt sem hagyta cserben életösztone: érkezett kiötölni, cselekedeteire szabni soros életfilozófiáját. Van becsület a világon; ha törik, ha szakad, el kell vennie feleségül Varga Pannit, ha már csúffá tette! Mert... mert egy dolog ágyban, paplan alatt szerelmeskedni, s megint más hájas Varga magas falú kockaházának szélárnyékában, az utcai lócán – sokak szeme láttára – tönkretenni egy lány... tisztességét.

Hát igen, ha nem is jószántából, Péter magára vállalta a felelősséget; hagyta, hogy a szülei, rokonai mentegetőzzenek helyette; a regrutabál alkoholtól feltüzelt forgatagát hibáztassák a lócán törtétekért. Jómaga a csodavárás lelkiállapotában élt, komolyan hitt abban, hogy ha ez vagy az így vagy úgy alakul, helyrezökken az élete. Bizakodása nem volt alaptalan. Lám, lesz-apósa, hájas Varga megígérte, hogy májustól alkalmazni fogja az általa vezetett nyaralótelep saslíkozójában. Annyi saslikot ehét majd, amennyi belefér, s annyi, de annyi pénzt megkereshet egy hónap alatt, amennyit a műszergyári részlegen két – mit két: három – hónap alatt sem! Igazuk lett az irigyeknek, nem hiába suttoztak, pusmogtak háta mögött arról, hogy tudta, hová kell dugni a... Nem csoda, hogy szalad vele a csikó!

„Épp jókor vált belőlem komoly udvarló, megbízható munkaerő, segítőkész rokon – morfondírozott magában Valló Péter, ha fülébe jutottak a rosszmájú megjegyzések. – Máskülönbén mi lenne belőlem, na mi?! Nagy senki!”

Nemcsak sejtette, láthatta, hogy a Vendellel folytatott közös ivászataknak nemigen lesz jó vége. Főként a délelőtti műszakba menet szembesült az egyik lehetséges következménnyel. Balog Szilvi apja meg a társai hajnali öt órakor már ott sorakoztak vincellér Etelka háza előtt: bebocsátásra, asznapi első pohár borukra várva. Az émelygő gyomor, a remegő végtagok, az összevissza kalimpáló szív orvossága csalóka dolog. Az első pohár bor kívánja a másodikat, a második követeli a harmadikat, a harmadik... Jobb nem emlékezni! Főleg arra, hogy Vincével párszor úgy nekibúsultak az ivásnak, hogy... hogy na! Kezdetben csak csütörtök

esténként, aztán majd minden harmadnap éjszaka kiültek a műteremlakás rédelyének grádicsára, pohár borral a kezükben, és rekedtre énekeltek magukat. Előbégatták – nem kétszer, nem háromszor – a televízióban, rádióban agyonismételt érzelgős, negédes slágereket, de egyszer sem kérdezték meg egymástól: pajtás, hová lett a rock-korszak; miért csak a másnapossággal együtt járó fülzúgásban visszhangoznak a dallamok vérlázító szövegei?

Vince talán tudatában volt annak, hogy hangos, fennhéjázó ricsajozásuk, a mód, ahogy fittyet hánytak az éjszakai pihenőre tért utcabeli szomszédokra, valójában közömbösség, s mint olyan: a megalkuvás egy neme.

Valló Péter inkább szégyellte, mint bánta duhajkodásait a barátjával. Nem csoda, hogy igyekezett elfelejteni; el akarta felejtetni a poharakkal történt veszélyes játszadozását. Főleg arra nem emlékezett szívesen, és szívelni sem igen szívelte el, ha anyja, apja, netán Kati mama vagy Ágnes néne emlékeztették részegeskedésére. Ajjaj, pedig mi volt az ahhoz képest, hogy egy-egy átóbégatott éjszaka után alig bírta magát kivonszolni a munkahelyére. Szűnyogcsípés. Szerencsére, mit sem tudtak róla családtagjai, mint ahogy arról sem, hogyan és hányszor könyörögött Lajosnak: ha istent ismer, töltsön egy pohárka szeszt, hogy dolgozni tudjon, ne reszkessen kezében az átkozott cinező.

Rég volt, igaz sem volt! Meg egyáltalán, a fiatalkori botlások arra valók, hogy utóbb megbocsássák.

A Pannival történetekre nem tudott visszaemlékezni. Hiába töprengett az udvarlásokat követően félórákat az utcavégi, zöldre festett lócán, riadt fel nemegyszer álmából: az emlékfoszlányok nem álltak össze folyamatos képpé, holott kifaggatta ismerőseit. Kijevben katonáskodó öccse többször megismételte leveleiben: szeretett bátyja részeg fejjel hogyan ölegette, hol tette magáévá hájas Varga rátarti lányát a regrutabál éjszakáján. Hiába. Péter emlékezetének nem nyújtottak kapaszkodót: a homály homály maradt.

Nem tagadható: felkérte Varga Pannit egy-egy tánra a diszkóban, élőzenekaros táncmultságokon, ahogy más, majd tucatnyi lánnyal is megcselekedte. De senkit nem kísért haza, nem őgylgett a lányos házak körül, mint a vele egykorú legények. Beérte az álmodozással és a vigasszal: amint kétszázötven rubel lesz a fizetése, megnősül. Nem fog évekig udvarolgtatni, ripsz-ropsz, azonnal megkéri a lány kezét. Szegény lesz vagy gazdag – nem számít, csak a szerelem. Igaz, tettetni is lehet.

Istenkém, de hát mi végre találták ki a simogatást, az odaadó tekintetet, az egymás utáni vágyakozást, ha nem azért, hogy az ember megbizonyosodjon szerelme valós értékéről!?

Péter szerelemből készült nősülni, nem nézve az árat. Azt se bánta, ha fekete, netán barna haja lesz a választottjának, pedig valójában a szőke hajú lányokhoz vonzódott. Elég volt megpillantania egyiküket-másikat a színváltó fényes klubteremben, hogy elpárologjon félénksége, s tudja, mit akar. Ölelni a lányt – mihamarabb! –, magához szorítani, érezni hajának illatát; elindítani jobb kezét a háta vonalán, lejjebb, még lejjebb... Ha ilyenkor bárki megkísérelte lekérni táncpartnerét, s nem akart érteni a NEM-ből, annak Valló Péter gondolkodás nélkül nekiment. A meglepetés ereje legtöbbször hatott, ha mégse, és elcsattant egy-két pofon, s civakodás sohasem fajult véres verekedéssé. A tánc kábulatából felocsúdott fiatal emberek valami csoda folytán pillanatok alatt két táborra oszlottak. Rádadásul a klubvezető felkapcsolta a villanyt, hogy jobban lássák egymást a fiúk, felmérhessék az ellentábor erejét. Még egy baklövést nem engedhetett meg magának. Egyszer, kezdő klubvezetőként hívta ki a milíciát, s még akkor éjszaka megfogadta: történjék bármi, többé nem telefonál értük. Az egyenruhások csak ez egyik renitenskedőt fogták el, akarták erőszakosan magukkal cipelni, mire olyan tömegverekedés tört ki a legények között, hogy azóta is emlegeti a falu. Egyszerűbb, célszerűbb volt közéjük dobni a gyeplőt, a felelősség teljes súlyával együtt (Addig rugdossátok a földön fekvőt, míg szusz van benne! A börtönben bőven lesz időtök eltöprengeni azon, megérte-e!), s a fiúk gyorsan lecsillapodtak; szétválasztották a kakaskodókat.

Varga Panniért Péter soha nem verekedett volna. Ha tánc közben lekérték, szó nélkül átadta lányt, még sajnálgatta is magában az ipsét, mert a rátarti Pannit akarta táncával meghódítani. Péter nem próbálkozott. Beérte annyival, hogy egyszer-egyszer táncolt a lánnyal; megállapíthatta, hogy barna, vállig erő haja egyáltalán nem passzol kerekded arcához, fölünyes tekintetéhez. Ha alkalomadtán jobban megmutrált a sudár, kis mellű, keskeny csípejű leányzót, végképp nem értette, mire olyan fenemód büszke. Szétálló kapafogaira? A pattanások nyomaira? Hacsak... Hacsak a divatos cuccaira nem, vagy arra, hogy az apja, hájas Varga vezeti a folyóparti nyaralótelepet, anyja meg könyvelő a fogyasztási szövetkezetnél. „Így könnyű, mikor apuka, anyuka a kereskedelemben dolgozik, nyugati cuccokban tetszelegni” – állapította meg magában, nyugtatta felparázsló irigységét Péter.

Ha Vargáék akarják, a csillagos eget ráaggathatták volna lányukra. De már nem akarták. Boldogítsa, öltöztesse az, akinek a szégyenét köszönhetette! Meg egyáltalán, örüljön a Valló fiú, hogy elnézik az udvarolgatását, nem költöztették Pannit a nyakára. A gazember: folyvást csócsálható pletykát adott az amúgy is folyton róluk puszogó, suttogó irigyek szájába! Vannak elegen. Nem csoda, hogy a fél járás tudott, beszélt az esetről, kiélvezték az utolsó cseppig a kárörömöt. Jó, rájuk nem voltak tekintettel, de Pannival elnézőbbek lehettek volna. Ellötte állt az élet: az egészségügyi szakközépiskola befejezése, a munkába állás nehézségei. Nem baj, jön még a kutyára dér! Lesznek még az áskálódók gyerekei bajban; tesznek róla, hogy átéljék, amit ők átéltek.

Hiába bízták a vagyonban, reménykedtek abban Vargáék, hátha felbukkan váratlanul Panni életében egy anyagiakban jobban hozzáillő, iskolákat végzett fiatalember. Férjet komendálni meg nem akartak, kerülték a nyíltszíni beismerését annak, hogy a lányuk sem volt ártatlanka szereplője a történeteknek. Csoda, hogy nem hatotta meg őket Panni kétségbeesése? Pedig azt forgatta a fejében: elköltözik Oroszországba, anyja szülőfalujába, ahol senki nem ismeri, ő sem ismer senkit, és új életet kezd. Az apja legyintett. A kissé testes, szőke hajú, széles mosolyú Olga asszony sem sópáncsolt lány a tervének hallatán – mihez kezdene ott, segítség és támasz nélkül, na mihez? –, ahogy egy anyához illik. Nem. Amondó volt, jobb híján maradjon a Valló gyerek; tegye jóvá bűnét, ha tudja! Gondoskodjon divatos ruhákról, drága szemfestékekről, rúzsokról, arról, hogy Pannit vasárnap esténként bálba vigye. Viselkedjen, ahogy egy komoly udvarlóhoz illik. Szórja a pénzt két marékkal! Ha netalán majd megszorul, legalább tudni fogja, mit veszít, ha munka helyett ábrándkergetéssel tölti a drága időt. Még hogy a testvérével motorszerelő műhelyt nyitnak, amint Janika leszolgálja idejét a seregben! Ostobák! „Nem Magyarországon élni, nálunk nem lehet iparozni – bizonygatta Olga asszony az ura előtt. – Felfigyelnek műhelyre, megbüntetik őket!”

Igaza volt.

„Miből élnek meg?” – kérdezgette mind sűrűbben a ház urától. Hátjas Varga valóban az volt, nagyúr, ritkán engedte meg, hogy Moszkva mellől származó felesége beleszóljon a dolgaiba. Vállat vont, egy széles gesztussal eltolta magától a kérdést. Homlokráncolása, tar fejének színváltozása azonban jelezte: tisztában van a helyzettel, töpreng a megoldáson: „Rendben van, id. Valló felhúzta, rendbe tette a nagy kockaházat a szülői portán. Az is rendben, hogy hozományként konyha-, ebédlő-,

hálósobabútort adok a lányomnak. Az nincs rendben, hogy mindkét pulya megszokta a kész, nemigen fognak jószágtartáson iparkodni. Lesz a vejemnek százötven rubel körüli fizetése, ami valóban semmi. Kenyérre, konyhai szükségre ha elég. Szórakozás, flancolás, utazgatás... Ugyan! A lányom fizetéséből jó ha fodrászra telik. Igaz, muszáj szépítkeznie, egész nap szem előtt van. A rendelőintézeti belgyógyász asszisztense nem járhat loncsosan! Ha kórházi osztályon dolgozna, vagy műtősnővérként, csurranna-cseppenne valamicske mellékes kereset, nem kellene beérnie a főnöke fizette ebédekkel. Ha... Nevetséges, mibe nem éli bele magát! Injekciózni akar, kerékpárral napjában kétszer bejárni a falut, hogy beoltsa a rá váró betegeket. Kétségtelen, össze lehet szedni némi pénzt, de milyen áron? Nyáron még kellemes dolog a karikázgatás, de ősszel, télen: esőben, fagyban... Nonszensz! Egy Varga lány biciklin, ahogy a kuncaftjai után rohángál! Nem, nem engedhetem! Oltsa be mindenki magát!"

– Beviszem a fiút a kereskedelembe! – szólalt meg hájas Varga váratlanul, majd indulatosan hozzáfűzte: – Amint meglátom részegen a Tibit, úgy fenéken billentem, de úgy, hogy hazáig repül!

Olga asszony örült a hírnek, már hogyne, hetek óta erre várt, ezt akarta hallani az urától.

– Panni elvégezne levelezőn könyvelőtanfolyamot... – mondta gyorsan, de férje konok hallgatásából megérthette, sokat akar. – Majd egyszer – motyogta bocsánatkérően, mintha afelett is sajnálkozna, hogy kár volt ágálnia a Valló fiú ellen; lám, a végén még ő protezsálja.

Meglehet, Valló Péter az utcavégi, zöldre festett lócán ült, és egyik cigarettát szívta a másik után, mikor Vargáék a sorsa felől döntöttek; újfent nem tudta történéssé rendezni magában a nyomasztó emlékfoslányokat. Talán lelkiismeret-furdalás gyötörte, netán önmagát szidta, de a tény továbbra is tény maradt: az életét megváltoztató április éjszakái... aktusára egyáltalán nem emlékezett.

Vincének elég volt a falu mellett elhaladó, menetrendszerű autóbusról leszállnia hétfő reggel, hogy megtudja: a Valló gyerek megint megcsinálta a... galibát. A mit és a hogyan sem maradt válasz nélkül, egymás szavába vágva fitogtatták jólétesültségüket a bolt vagy a községháza előtt ácsorgó emberek. „Hová lett az eszük?!” – volt az első gondolata Kustyán Vincének, de azon már nem csodálkozott, hogy kedd este, a műszergyári műszak után egy meggörnyedt, önmagát tisztázgató Valló Péter állított be hozzá.

– Máskor vidd bokorba, ne a lócán ölelgesd a lányokat! – szakította félbe Vince kurtán-furcsán barátja szóáradatát.

– Nem lehet, hogy... hogy csak... Érted, mire gondolok! Hogy lejárasanak, befeketítsenek... – próbálkozott, ácsingózott tovább Péter a festő megértő szava, együtt érző tekintete után. Vince nyers kérdése azonban őszinte válaszra várt:

– Mennyit ittál a regrutabálban?

– Apránként összejött.

– Helyben vagyunk! – bólintott Vince, majd vigasztalásképp hozzáfűzte: – Köszönd meg anyádnak, hogy nem erőszakot, csak egy szimpla... kefélest tudtak a nyakadba varrni!

Kivilágos virradatig ingyen táncolhatott, ehetett, ihatott bárki, aki elment a seregbe bevonuló újoncok községi klubban megtartott búcsúestjére. A költségeket a leendő kiskatonák (szülei) állták. A fiúk zenekart fogadtak, városit; autóbust a zenészek, a hangszerek és a hangfalak ki- és hazaszállítására. Tíz rekesz limonádét, ásványvizet raktak a színpad mellé – „Ha megszomjaztál, szolgálj ki magad!” felirattal. Rádásul volt gondjuk arra, hogy a klubterem falairól leszedjék a pártfőtítkárt, a párthatározatokat éltető lözungokat; a gigantikus vízeróművekkel, gyárakkal, végtelenbe nyúló búzatáblákkal hivalkodó plakátokat; a kolhoz dicsőségtábláját, hogy a feneketlen jókedvnek nehogy szánom-bánom legyen a vége. Az ételt, az italt azonban külön terítették. A szemfülesebbek hetekkel a rendezvény előtt, a kultúrház öltözőnek, irodának, kelléktárnak használt szobáit bérelték ki. Mások a kultúrház mellett lakók nyári konyháit kérték kölcsön a multság idejére, oda hívták, kísérték át eszem-iszomra a rokonokat, a munkatársakat, a jó pajtásokat; tíz óra után mindenkit, aki az útjukba került.

Janikának Vallóné lánykori barátnője révén (mindenes volt a kultúrházban: küldönc, jegyszedő, titkárnő) sikerült a könyvtár kisebbik szobájára szert tennie. Egy feltétellel: a muri után, amilyen gyorsan csak lehet, a könyvespolcot vissza kell pakolni a helyükre. Igen, még id. Vallónak sem kellett megmagyarázni, hogy a kérés helyénvaló: nem azért tartják a könyvtárat, hogy a népek könyvek között dárídózzanak. Annak meg kifejezetten örült az öreg, hogy Péter fia magára vállalta a babramunkát, mert elképzelése, hogy a könyvekkel tele polcokat megfogják, szép sorjában a bejárati ajtóval szemközti fal mellé állítják –elképzelés maradt. Nehéz dolog a tudomány!

Valló Péter készült a feladatra, meg sem várva a vasárnapi ebédet, délelőtt felment a könyvtárba. Négyesével, ötösével leszedni a könyveket, átvonszolni az üres, hatszintes könyvállványt a falhoz, visszarakni

rá a könyveket abban a sorrendben, ahogy előzőleg voltak: nem kevés idő. Nem csoda, hogy mire Péter végére ért a türelemjátéknak, Janika a cimboráival rég behordta a székeket, s arra vártak, vészesen fogyó türelemmel, hogy az asztalokat is becipelhessék a szobába. Ha nem lapozgat, olvas bele egyik-másik kötetbe, hamarabb végez. Péter javára legyen mondván – beleolvasott. Komolyan rácsodálkozott arra, hogy mennyi, általa eddig nem ismert regény létezik. Holott olvasó embernek tudta magát. A kórházban eltöltött idő alatt rengeteg (huzatos logikájú) detektív- és (légből kapott) kalandregényt kiolvasott. Kezdetben szobatársaitól kéregette kölcsön, majd maga is vásárolt néhány sárga fedelű könyvet a városi könyvesbolt idegen nyelvű osztályán. (Hogy miért volt idegen nyelv a magyar, mikor az alkotmány szerint az unióban élő összes nép nyelve egyenlő jogokat élvezett – kevesen firtatták, Péter egyáltalán nem.) Annak idején az iskolai könyvtárban pótlapok duzzasztották vastagra a kikölcsönzéseket jegyző könyvecskéjét. Jókai, Verne, Gárdonyi regényeit kétszer – mit kétszer: háromszor – olvasta újra! Rádásul a családban egyedül ő böngészte át az első betűtől az utolsóig a házhoz járatott Kárpáti Igaz Szót. A kölcsönkapott könyvek sem maradtak kiolvasatlanul. Egyikben például arról olvasott, hogy egy párizsi festő harmincéves koráig ezer nővel hált együtt. Ezer nővel! Kimondani sok.

Péter keserű szájjal rakosgatta a könyveket le a polcra, fel a polcra: soha nem tudja behozni lemaradását. Nem fogja kiolvasni Tolsztoj, Balzac, Steinbeck regényeit, mert az elmélyült olvasáshoz idő kell, alvásból ellopott idő. „Egy parasztportán reggeltől estig van mit tenni-venni” – kishitűsködött magában. – Maradnak a sárga fedelű könyvek, a festő esete az ezer nővel, meg a hogy is hívják...”

Valló Boris tervezett, szervezett, fáradhatatlanul lótot-futott kisebbik fia regrutabálja kapcsán. A szendvicsekre tehénvaj dukált, a hidegtálhoz szárazkolbász, holland sajt, s az asztalhoz meghívott lányokat kávélikörrel, csokoládéval illett kínálni. Az meg pláne jól mutatott, ha távozásuk előtt egy-egy narancsot nyomtak a kezükbe.

Vallóné gondosan ápolta néhai Bakos Jucinak köszönhető kapcsolatát a városi veteránbolt főnökével: tejföllel, túróval, örölt paprikával kedveskedett neki, de ez egyszer az üzletvezető tehénvajon kívül nem tudott mással szolgálni. Viszont felírt néhány címet, mondván: ha az illetők bizalmatlanul fogadnák, nyugodtan hivatkozzon rá. Nemcsak a lábai fájdultak meg a sok járástól, lépcsómászástól, beszerző útja végén a szemei is sajogtak, összefolytak előttük az utcanévtáblák betűi. De megérte! Miután két nagy táskája fülét egy pillanatra el nem engedve elhelyezkedett

a hazatartó busz egyik ülőhelyén, egyébre sem tudott gondolni, csak az otthoniak szájítató, csodálkozó tekintetére. Jó, sikerült szereznie holland sajtót, csokoládét, mindent, amit akart, de hogy a tömbházak alagsori helyiségeiből, az udvarok garázsából ráadásul egy doboz oldódó kávé, két üveg örmény konyak és négy nagyfürt banán is a táskáiba kerüljön – azt a legmerészebb álmában sem merete volna remélni. „Magasságos ég, igazi banán, fürtökben, ahogy a fáról leszedték!” – lelkenedett magában.

Kati mama, amint – fogak híján – az ínyével elcsócsálta-szopogatta a kóstolónak szánt három banán egyikének felét, azonnal csatlakozott menyé véleményéhez: a főtt sütőtökhöz hasonlította a nyalánkság ízét. Ágnes nénét a Vince-nap után beérett sárgadinnyére emlékeztette a szájában forgatott falat, no meg arra, mégis csak okos dolog volt fél év haragoskodás után kibékülni nevelt lányával. „Tíz asszonnyal felér – bizonygatta a vasárnapi istentiszteletről hazatartó vénasszonyoknak –, amennyi drága finomságot hazahozott a városból, kipakolt a konyhaasztalra, annyit tán még a püspök sem látott egy kupacban!”

Valló Boris a sütek dolgában is kített magáért: kirántott hús, fasírt, sült csirke... A saláták bőséges választéka az ínyencek ínyencét is kielégíthette volna: franciasaláta, uborka, káposzta, cékla... Egyszóval: elképesztő mennyiségű enniváló került a könyvtárszobában felállított asztalokra, s italban sem volt hiány. Likőrön és konyakon felül hús üveg vodka, két láda sör, korsó vörös- és fehérbor várta a vendégeket. Akiket, miután az első banán kézről kézre járt a zsúfolásig telt, zenétől hangos klubteremben, nemigen kellett Janikának kérlelnie, hogy legyenek részesei egy kis vendégeskedésnek. Vallóné aligság győzte cserélgetni a tányérokat, id. Valló az italtöltögetést, a koccintgatást. Tiszte lett volna hajnalig állni a sarat, hogy regruta fia véletlenül se igyon többet a kelleténél, de Péternek már tíz óraker haza kellett vezetnie, mert nem hallgatott asszonyára: sörre bort ivott, arra vodkát, s jóformán semmit sem evett.

Valló Péter nem ivott sörre bort, és a fel-felhörpintett kortyocska vodka után azonnal harapott pár falatot, megivott fél pohár ásványvizet – mégis utolérte az átkozott filmszakadás. Az éjfélt után történekből semmire sem emlékezett. Meglehet, azért, mert az idő előtt kidőlt id. Vallót helyettesítve túl sokat járt ki-be az átforrósodott hangulatú, izasztóan meleg táncteremből a hús folyosón át a könyvtárszobába. De szintúgy rásegíthetett a dologra a regrutabált megelőző napok kimerítő izgalma: lesz-e szobája Janikának; szendvics az asztalon!... A lényeg: arról is csak emlékfoslányai maradtak, hogyan került ágyba hétfő hajnalban.

Ébredés egy lócán, borzongás, jázminillat; lekaszált árokpárt, gödrös aszfaltút, kockaházak sora; ismerős vaskerítés, aztán még egy; kakaskukorékolás, kutyaugatás, tehénbögés; tüskés ágak a magasban, víztócsák a láb alatt... Lépcső, ajtó, asztal; huzat lengette csipkefüggöny egy nyitott ablakon; mélybe zuhanás, fel-felvillanó színes karikák – pirosak, sárgák, kékek...

Péter nem fordult oldalára az ágyán, nem nézte meg: biztosra vette, hogy cipője, ruhája ugyanúgy szanaszét hever a szőnyegen, mint a múltkor vagy azelőtt. „Megint úgy nézhettem ki, mint egy uradalmi számár!” – sóhajtotta, majd felkászálódott az ágyból, s másnaposságtól kővályogva az ablakhoz lépett. Az árokparti akácfa árnyékának hosszából ítélve, jócskán benne járhatott az idő a délutánban. De azon, hogy most három óra van-e, netán négy, nem sokáig töprengett – áramütésszerűen érte, felrázta, fejfájását is elállította a gondolat: neki ma még dolga van, helyére kell raknia a polcokat, a könyveket, vissza kell adni a klubvezetőnek a könyvtárkulcsot.

Gyors öltözködés, mosdás, s már rohant, de az üvegezett rédelyben megtorpant. Kati mama és a konyhaasztalnál iszogató apja miért hallgattak? Miért nem szidták meg, mint máskor; kérték rajta számon a berúgását?

Vajon, miért?

– Csak nincs valami baj? – kérdezte, miután visszatért a konyhába.

– Attól függ...

– Má' hogyne volna! – állta útját Kati mama a férjihuncutságnak ritkán tapasztalt vehemenciával. – Megcsináltad a bajt, hírbe hoztál egy fiatal lányt!

– Mit csináltam?! – bámult Péter..

– Egy kicsit meg...szorongattad a hájas Varga lányát – sietett a válasszal id. Valló, s hangjából kiérződött némi apai büszkeség.

– Pannit!

– Te tudod, hogy hívják – tolt a fia elé a félig töltött vodkás poharat id. Valló. – Azt tudom, hogy az anyja, Olga itt járt reggel urastól, és olyan kiabálást csapott a kapu előtt, hogy a szomszédok kirohantak az utcára, onnan bámulták a cirkuszt. Te, legalább van mit fogni a cseléden?

Péter úgy állt, mint akit leforráztak. Se az apja kérdését nem hallotta, se a magába döntött vodka ízét nem érezte a szájában – gyomortájéki szorítás, émelygés vett rajt erőt.

– Mit kiabáltak? – kérdezte az apjától szinte könyörögve.

– Szerencse, hogy párjukra akadtak: a disznóetetéssel bajmólódó

Ágnes nénéd ment ki hozzájuk, adott nekik nemi erőszakot meg bíróságot...

– Nem is táncoltam vele! – próbált heveskedni Péter, de szavai inkább hatottak védelemért kuncsorgó magyarázkodásnak, mint tiltakozásnak.

– Táncoltál, nem táncoltál, Vargáné azt kiabálta, hogy jól leittattad, a házuk előtti lócán meg... erőszakoltad a lányát. Bizonygatta, hogy tanúi vannak, nem egy és nem kettő...

A döbbenet csendjét kihasználva id. Valló vodkát töltött a poharakba. Érdekes mód Kati mama sem utasította vissza a feléje nyújtott italt.

– Anyám? – kérdezte Péter, amint cigarettára gyújtott.

– Anyáád – húzta a szót id. Valló – későn ébredt. Mire felöltözött és kiment a kapuba megnézni, mi az a nagy ricsaj, Vargáék már elviharoztak a kocsijukkal. Kétszer szülessen meg, aki Ágnes nénéddel civakodni akar!

– Tudja cifrázni – bólogatott Kati mama.

– Vagy két órája azzal ment el anyád – hajtotta fel az italát id. Valló –, hogy neki is vannak tanúi, tudja bizonyítani, hogy a kis ribanc sem falvédőről lelépett szüzcseke – legalább akkora kurva, mint az anyja.

Valló Péter a könyvtárszoba hűvösében ocsúdott fel döbbenetéből. „Janikáék már kipakolták az asztalokat, székeket” – motyogta, próbált kapaszkodni az őt körülvevő valóságba, hogy munkához tudjon látni, elvégezze vállalt feladatát. „Dolgozni kell, nem évdődni! – biztatta magát gondolatban. – Meglehet, csak kitalálták az egészet, hogy befeketítsenek, meghurcoljanak.” De kik és miért? Bárhogy erőlködött, nem tudott túllépni a kérdésen. Pedig gondolhatott volna bátran a két kaparkodó öregre, a Lajosra, netán egy titkos irigyére, haragosára, aki így akar boszszút állni rajta. Csakhogy Vargáék tanult, pozícióban lévő emberek, nem röhögtenék magukat, nem osztozkodnának senki két szép szeméért. A lányukról van szó! A remélt és a lehetséges közötti tátongó szakadékot Péternek nem sikerült áthidalnia. A harmadik polcot vonszolta helyére, mikor elöntötte testét a hideg verejték. A vacogással együtt megjelent a jól ismert érzés – a félelem. Szó ami szó, rendesen rádöbbsentette valós helyzetére: „Mi van, ha mégis igaz?! Lecsukhatnak, még ma értem jöhet a milícia...” – sorolta rémülten a várható következményeket, s nem tudni miért, kinyitotta az első, keze ügyébe eső könyvet. Nem meríthetett belőle erőt, összefolytak szeme előtt a sorok. Egyedül a címét tudta elolvasni: Kurtizánok tündöklése és nyomorúsága. A cím olvastán egy pillanatra mégis megszabadult szorongásától. Annyira volt elég a röpké

idő, hogy eléje villanjon nagybátyja komor arca, számonkérő tekintete, és meg tudja fogalmazni, mit akar, s miért. „El kell mennem hozzá tanácsot kérni – suttogta. – A könyvpakolászás megvár, a sorsomnál semmi nem fontosabb!”

Futott, rohant Péter, mit sem törődött a lócákon üldögélő, háta mögött összesűgő emberekkel, s rövid idő alatt a kolhoz gyümölcsöse felé vezető földúton találta magát. Jancsi bácsi a gyümölcsösben őrködött, meg... hát igen, jobbára az őrházban lakott. Hébe-hóba biciklizett csak haza: fürödni, a kertben tenni-venni, hangos szóval kioktatni feleségét, a már görbepottal járó Lujzát. Hogy mi okból különböztek össze annyira, a rokonságból senki nem firtatta. Kint él az öreg az őrházban, és kész. Kinek mi köze hozzá? Azon csodálkozzanak inkább a népek, hogy hetvenen túl, a nyugdíján felül még meg tudja keresi a havi százötven rubeljét! S valóban: Szabó János olyannyira megőrizte erejét, fűrgeségét, hogy az őrködés mellé felvállalta a hosszú, hullámpalával fedett sopában tárolt almásládák, fakonténerek javítását is.

Péter, amint észrevette öccse Minszk márkájú piros motorkerékpárját az őrház előtt, letért a földútról, a sopán keresztül közelítette meg a házikót. Nem törődött vele, hogy a felhalmozott ládák, konténerek sorfala között – mikor meg-meglátogatta nagybátyját, s véletlenül közéjük tévedt – mindig elveszettnek érezte magát. Időt akart nyerni. Nem számolt azzal, hogy Janikát Jancsi bácsinál találja.

Istenem, milyen félelmetes tud lenni egy magas tetővel lezárt, keskeny tér!

Nem csoda, hogy amint kiért a sopából, hosszasan megcsodálta a lenyugvó nap fényében csillogó motorkerékpárt. Mert túl azon, hogy megnyugtató látványt nyújtott, köze volt hozzá. A sárvédők, a váz, a borítólemezek és az üzemenyagtartály csiszolása, festése alatt mindvégig ott segédkezett Janika mellett. Öccse előbb festékoldó szerrel zsírtalanította a fémfelületeket, majd vasra használatos glettel betömte a rozsdafoltokat, apróbb horpadásokat. Az igazi munka ezután következett. Aprószemcsés, piros színű, vízbe mártogatott smirglivel órákig dörzsölték, csiszolták a glettolásokat, hogy szintbe hozzák a gyári fémfelülettel. A smirgli elázott, ujjaiak kisebesedtek mire befejezték. A festést Vince végezte. A kikevert piros festéket festékpisztollyal, egy porszívóból barkácsolt kompresszor segítségével szórta az eperfaágra felaggatott alkatrészekre. Janika másnap délután szerelte össze a motorkerékpárt, majd alaposan átdörzsölte csiszolópasztás posztó-ronggyal a lefestett felületeket. Istenuccse, a kis gép szebben csillogott a lenyugvó nap fényében, mint újkorában!

„Most sem néz ki csúnyán” – állapította meg magában Péter, s szorongva gondolt arra, ami következni fog. Aminek következnie kell!

Ágy, téglából rakott spór, asztal, két szék, s egy falhossznyi festetlen stelázi volt az órszoba bútorzata. Ami egynek kevés, az kettőnek pláne nem lehet sok, de amint Valló Péter beóvatzkodott az órházba, a szobácska mérete még jobban összezsugorodott. Jancsi bácsi az asztalnál, Janika az ágyon húzódtott összebb. A mind hosszabb, kínosabb csöndet a kóstolónak hozott kirántott húst, holland sajtot bicskájával szeletelgető Jancsi bácsi törte meg:

– Jól idepakolt anyátok – egy hétig járhatok rá!

– Nem erőszakoltam meg senkit! – tört ki Péterből, majd már halkabban, ártatlanságát tovább bizonygatva hozzátette: – Ki nem állhatom Varga Pannit, ha fizetnének érte, akkor se... akkor se...

– Nem úgy néztek ki a bálon – vágott közbe Janika. – Nyaltátok-faltátok egymást, mint a szerelmesek!

– Én a Pannit?! – hitetlenkedett Péter némi kényszeredett nevetés után.

– Te bizony! Már a könyvtárszobában majd egymásra másztatok. Ha nem hiszed, kérdezd meg anyánktól vagy Balog Szilvitől!

– A Varga lány meg hagyta magát?

– Semmivel nem volt józanabb nálad.

Péter elbizonytalanodva húzta maga alá az üresen álló széket.

– Mit csináltam még? – kérdezte nagyot nyelve. – Civakodtam, verekedtem?

– Ölelgettél, csókolgattál mindenkit.

– És még?!

– Azzal dicsekedtél, röhögtetted magad, hogy Panni lesz a harmadik, akit meg... Meg valami ezer nőt emlegettél, azt bizonygattad boldog-boldogtalannak, hogy nálad egy év alatt nyolcvan nő a minimum.

Péter egy szót sem tudott kinyögni, kitágult pupillákkal bámulta a semmit. Jancsi bácsi fordult oda hozzá:

– Fel kell kínálni a házasságot, el kell vened feleségül a lányt, öcskös, ha nem akarsz a börtönben kikötni!

* * *

Valló Péter azzal ámította magát, hogy csak cigarettázni ül le az utcavégi, zöldre festett lócára. Megszokásból. Hogy közben kiszellőzik a feje, az... ízé, az vele jár.

Éve már, hogy komoly udvarlónvá vált; elérte, hogy lesz apósa, hájas Varga meglátja benne a megbízható munkaerőt. Két-három hét, de meglehet, hamarabb; attól függ, meddig fogja megállni ivás nélkül Tibi, a jelenlegi sasliksütő, és munkába állhat. Olyan pénzeket fog keresni majd, amiről eleddig csak álmodozhatott! És... igen, Panni sem fog tovább kényszeredetten, unott arccal ülni mellette: a legszebb ruháját veszi fel: ünneplőben fogja várni, és vidáman; azon lesz, hogy szerelmet ébreszsen maga iránt. Mert így – rossz, ahogy van! Bár, ha megértette volna a kezdet kezdetén, hogy a műszergyári fizetésből nem sokra telik, nem mehetnek el minden hétvégen a szomszéd falu éttermébe, vagy hogy a dobozos csokoládébonbon nem olcsó mulatság, ahogy a magyarországi rokonokat látogató sefteseknél megvásárolható holmik sem – azóta úgy szeretnék egymást, mint... a turbékoló galambok. Vajon miért turbékolnak a szerelmes galambok? Dicsekednének, vagy csak azt akarják, hogy a többi galamb tudomásul vegye: szívük már foglalt? „Hát igen – gyűjtött rá második cigarettájára Péter, majd nekidőlt a pad támlájának –, néha több esze van az oktalannak tartott állatnak, mint némelyik embernek!”

Nem számolta, hány cigarettát szívott el; hogy sokat, az biztos. Vargáéknál nem dohányozhatott, nem nézték jó szemmel, ahogyan a házban való járkálását sem. Egész este a fotelben ült, bámulta a nagy színes televízió az orosz adást. Vargáék nagyra voltak a tévéikkel – volt belőlük vagy négy darab a lakásban –, az NDK-s szekrényosorokkal, a tükrös vitrinekben pompázó étkezészetekkel, tea- és kávészervizekkel, ólomkristály poharakkal... A szőnyegek, csillárok magukért beszéltek. No meg Olga asszony sem tudta megállni, sűrven eldicsekedett egy-kétezer rubeles árukkal. Valló Pétert nyomasztotta ez a fényűzés; ha elnézik vendéglátói, akkor se igen mászkált volna a házban. Főleg azután nem, hogy Panni előadta egyik-másik elképzelését a „saját” jövőjét illetően. Gyerekről, családi boldogságról szót nem ejtett, a pénzkeresés játszott bennük a főszerepet. Péterre az „utaskísérő” szerepét osztotta: ide megy, oda megy, ezt vagy azt csinál majd, de sohasem önszántából. Még szerencse, hogy Vargáné – ha tehette, együtt nézte velük a televíziót – néha rászólt a lányára, és javíthatatlan ábrándozónak nevezte. Valló Péter ilyenkor megkönnyebbülten felsóhajtott, hálás szemekkel nézett leszanyósára. De hálaérzete csupán pillanatokig tartott; a gondolattól, hogy házasság esetén napája lesz az igazi úr házukban, hamar elkomorult a tekintete. Csoda, ha ezek után azt nézte, hogyan tud minél gyorsabban elbúcsúzkodni? Azon sincs csodálkozni való, hogy miután a kisajtóban odanyomta szokásos pusziját Panni arcára, szinte menekült a lányos háztól.

Szaporán szedte a lábát végig a sötét utcákon, miközben eszelős módján ismételtette, hajtogatta magában: „...Ha huszonhárom éves korára nem válik komoly udvarlónvá, megbízható munkaerővé, segítőkész rokonná az ember, soha nem lesz belőle semmi!...”

Harmadik cigarettájára gyűjtött. Nagyon kellett ahhoz, hogy elhes-sentse magától rossz előérzetét: „Istenem, ne add, hogy úgy végezzem, mint Jancsi bátyám, hogy őrházban lakjak vénségemre!”

Hajdanán nem figyelt eléggé. Kár, hogy nem fogta fel az értelmét Ágnes néne epés megjegyzéseinek: „Elment a vagyon, megmaradt a majom.” „Nincs se kicsi, se nagy, nem tudnak magukkal mit kezdeni – pulya nélkül nem élet az élet.” „Hiába hamarkodnak, kaparkodnak – nem fordul kétszer a gyász kocsi.”

A szissz... a jaj; körmére égő cigarettája kellett ahhoz, hogy kiverje fejéből a... hülyeséget; „a guba a gubához...”, meg hasonlókát; magáévá tegye újfent anyja igazságát: „Becsület is van a világon!” Kutya kötelessége jóvátenni a... botlását! Köszönje meg, hogy nem zárják előtte a kisajtót, beengedik a házukba Vargáék!

„Hiába hatajkodsz, nem ugrálhatsz kedvedre! – csengett a fülében Valló Boris harsány hangja. – Nehogy már azt hidd, hogy a falubeli, környék-beli lányok alig várják, hogy feléjük kacsints?! Azok után, amit csináltál, legfeljebb egy ágrólszakadt vagy elvált asszony fog fel rajtad!”

Valló Péter megemberesedett az elmúlt év során. Javára vált, hogy öt hónapon keresztül napi tizenkét órát dolgozott (fizetetlen szabadságot vett ki) a háza építkezésén. Olyan testi erőre tett szert, amire mindig vágyott. Nemegyszer egyedül keverte, hordta a maltert a vakolást végző id. Valló keze alá. Ahol tehették, spórolták a napszámot. A porta és a lebontott szülői ház árának felét, több mint kétezer rubelt fizettek Péter keresztapjának (id. Valló szavajárása szerint: a munka elől városba szökött vakarcsnak) azért, hogy aláírja az átíratási papírokat. „Csak azért se hagyjuk magunkat eltaposni!” – ismételtette apja szavait, ha már nagyon úgy érezte, nem bírja feladni a vödör anyagot az állásra. Pihenésképp mindig körbejártatta tekintetét a kész munkán: konyhán, kamrán, előszobán; kezével végigsimította a frissen vakolt, száradó félben levő falakat. Talán jövőbeni, remélt boldog családi életét becézgette, a falak közé odaképzelt szorgos hétköznapiakat, vidám ünnepnapokat – ezt azonban még magamagának sem merte bevallani.

Lelkiekben Péter gyenge maradt. Ha valami nem úgy sikerült, ahogy megálmodta, elképzelte: vádaskodott, bosszút esküdött, tajtékozott dü-

hében; vagy szóltanul tehetetlenkedett, büntudat gyötörte, hagyta, hogy felőrölje akaratát a szégyenérzet. Önbizalom nélkül kínszenvedés a holnapi nap tudata is!

A cigaretta nem volt segítség: se a negyedik, se az ötödik. „Hát igen, Janika jövő tavasszal szerel le, addig valóban várni kell a lakodalommal. De vajon lesz-e egyáltalán?! – vetette fel benne a kérdést az aggodalom; kerítette hatalmába gondolatait újra az indulat: – A kézfogót se nagyon erőltetik. A vak is láthatja, kivárára játszanak. Az egész udvarlósdi porhintés, befogják vele a falu száját. Marhának néznek mindenkit! Sült bolondnak, hogy annak! Nem, barátocskáim, fogtok ti még könnyörögni, jönni sírva utánam! Adok nektek királyfit, fehér lovat!... Addig-addig ravaszkodsz, sunyi Varga, míg hülyét nem csinálsz magadból!”

Valló Péter nem ment neki, nem próbálta kiszagatni a földből a lócát – csonkos Bélára, távoli rokonára zúdította maradék dühét. Mert... mert hívónek állt, házról házra jár a bibliájával. Persze hogy szemet szűrt Vargáéknak, kommunisták, meg, igen, a tizenkét éves fiúkra, Lacikára is gondolniuk kell. Kinek kell, hiányzik, egy... vajákos-bakafántos família?! „Észre kell térítenem!” – csikorgatta a fogait Péter, s eldobta, dühösen eltaposta félig elszívott, hetedik szál cigarettáját.

A másnap délelőtti műszak alatt azon törte a fejét, hogyan győzhetné meg, mivel segíthetné a távoli rokont, hogy felhagyjon a hívóséggel. Aztán megpróbálta felidézni az iskolában tanultakat: „a vallás a nép ópiuma” meg hasonlókát. A műszak végére egész kis vallásellenes értekezést eszkábált össze magában, de amint felállt a munkaasztalától és egy pillantást vetett az ablakon túl pompázó, a tavaszi szelek felsöpörte égre, rögvest belátta, hogy töprengésével az ördögnek tartozott: okoskodásából csonkos Béla egy kukkot sem ért meg. „Az igazat, csakis a színtiszta igazat” – motyogta magában.

Az utcában, ahol a távoli rokon lakott, minden ház, porta épült, szépült, egyedül csonkos Béla rédelyes hosszúháza, fakerítése maradt ugyanaz, mint volt tíz, húsz, harminc éve. Senki nem tudta az idejét, mikor meszelték a rédelyfalat, mázolták át petróleumos olajjal az ajtókat, kétszárnyas ablakokat utoljára. Dohszagot árasztott magából a ház, a porta. Valló Péter rég letámasztotta a biciklijét a grádics mellé, levette kormányáról a két táska cukrot, nagyon nem akarózott bemennie a házba; bámészkodott, gondolkodott. Hol kezdje, hogy kezdje mondandóját? Nagyon megviseltnek tűntek a rédely földjén sorjázó félvékás kosarak: a fahordó, a kertészkedő, a méhészkedő kosarak fűzfaveszőit réz- és alumíniumdrótok tartották össze. Meghalt volna Bigusné, az öreg cigányasszony!

Csikófűtő, zöldre festett konyhaszekrény, asztal, székek: tisztos szegénység, katonás rend és tisztaság. A ház gazdája a pokróccal letakart kiságyon ült, ünneplősen. Vagy menni készült, vagy nemrég érkezhetett haza szokásos körútjáról, mert bibliáját még a kezében tartotta. Amint Péter belépett a konyhába, tekintete elkomorodott.

Máskor azonnal felállt, vállon veregette, nagy örömeiben hirtelen azt sem tudta, hová ültesse rokonát.

– Jó, hogy jössz! – mondta izgatottan.

– Meghoztam a cukrot – tette le a két táskát Péter a kiságy mellé. – Anyám megmérte, több mint harminc kiló.

– Ti nem hallgatjátok a Szabad Európát? Nem tudjátok, hogy Kijev mellett atom robbant, hogy odavezényelték a katonaságot? – hadarta csonkos Béla, majd a bibliát letéve az ágy feletti, függönnyel eltakart vakablakban lapuló rádió kapcsológombja után nyúlt. – Mindjárt bemondja! – bizonygatta még izgatottabban.

Valóban, a hangos sercegésen, recsegésen egyszer csak áthatolt egy alig hallható, komor éteri hang, s lassan, szinte szótagolva beolvasta a hírt: „A Szovjetunióban súlyos robbanás történt a Kijevtől északra alig száz kilométerre lévő Csernobil város mellett működő atomerőműben. Folyik a lakosság kitelepítése, az odavezényelt tűzoltóság, katonaság...”

Katonaság: ez volt az utolsó szó, amit Péter még megértett a hírből. A döbbenet szinte szoborrá merevítette, mintha nemcsak Janikát, őt magát is a pokol tornácára akarná parancsolni egy... egy felsőbb hatalom.

